

В.А.СУХОМЛИНСКИ ЗА УЧИТЕЛСКИЯ КОЛЕКТИВ

Иван Иванов

В.А.сухомлински е съветски педагогически деец и писател от 60-70-те години на XX век. Проблемите на учителския колектив са едни от твърде актуалните в творчеството му. През дългогодишната си дейност - над 35 години в Павлишкото средно училище, от които 26 като директор, той осмисля, теоретически обосновава и практически реализира редица идеи, които стават важно звено в теорията за учителския колектив.

Според Сухомлински, учителският колектив не може да осъществи качествено възпитание на учениците, ако не е специфична възпитателна среда за собствените си членове. Най-важни условия за това са да разбира и чувства, че до него живее и се труди човек с радости и мъки, към когото трябва да се отнасяме човешки. Човекът трябва да се ориентира в човешкия океан около себе си; способност всяка личност да ограничава желанията си, да се отказва от някои от тях, да разбира другите, постоянно да се развива нравствената и естетическата култура на членовете на колектива, високо развито чувство за собствено достойнство, за самоуважение, съчетано с желанието човек да бъде добър, за него да мислят с добро, грижа за човека, да не се показват грубо човешките слабости; многообразие на отношенията, интересите, увлеченията и дейностите на членовете на колектива, многообразие на колективите, в които участва човекът; обществена активност на колектива; подвижност в структурата, мъдрост на възпитателя педагог (респективно на директора).

Най-силен възпитателен ефект се получава когато в учителския колектив е налице:

- ярко изразен духовен живот в колектива,
- постоянно умножаване на духовните богатства - идейни и интелектуални,
- строга дисциплина и отговорност на личността за труда и поведението си, съчетани с висока изискателност на човек към човека,
- самодейност, творчество и инициативност на отделните членове,
- хармония на потребности, интереси и желания;
- постоянно общуване на човека с обществото чрез колектива,
- създаване и съхраняване на традициите, предавани от поколение на поколение като духовно богатство на колектива.

Всички тези условия могат да ни служат и като критерии за формираност на учителския колектив и като теоретична основа за неговото изграждане.

В трудовете на Сухомлински са дадени редица данни за ръководения от него учителски колектив на Павлишкото средно училище.

Училището има 35 учители и 576 ученици. Ако се направи съвсем просто изчисление ще видим, че средно на учител се падат 166 ученици. Разбира се твърде неточен е този показател като се има предвид спецификата на работата в началния средния и горния курс, различният брой на работещите с един клас учители и т.н. Все пак броят на учителите като че ли е оптимален от гледна точка на контактите с учениците. Не случайно Сухомлински пише, че

познава всички ученици от училището по лице име, биографични данни, семейство и изисква същото и от колегите си.

Учителите са 35 - оптимален брой за един производствен колектив. Ако той е по-малък, в колектива се създават възможности за доминиране на неформалните взаимоотношения над деловите. Ако е по-голям от 40 души, създават се трудности в общуването. Социалната психология препоръчва като оптимална за такъв тип колективи 30-40 членове.

По педагогически стаж учителите се делят на няколко категории:

- от 25 до 35 години - 4;
- от 20 до 25 години - 9;
- от 15 до 20 години - 7;
- от 10 до 15 години - 3;
- от 5 до 10 години - 6;
- до 5 години - 4 учители.

Вижда се, че е налице приемственост в колектива, има и стари, и млади, и на средна възраст учители. Прави впечатление, че има силно ядро от учители с педагогически стаж 15—35 години, което е от значение, тъй като те са носители на традициите в колектива.

В училището са работили:

- от 25 до 30 години - 2;
- от 20 до 25 години - 6;
- от 15 до 20 години - 12;
- от 10 до 15 години - 5;
- под 10 години - 10 души

Общо 25 учители (71%) са работили в училището над 10 години, което е основа за стабилни и традиционни връзки и отношения.

През последните 20 години са напуснали 5 учители, които не са отговорили на изискванията. Налице е голяма стабилност на учителския колектив, голяма притегателност за членовете му.

Средната възраст на колектива е 39 години, като началото на педагогическия им стаж е на 17-20 годишна възраст. Възрастта 40 години се смята за връх в професионалната и творческата активност на учителите. Фактите едва ли се нуждаят от коментар. 26 учители или 73% от всички се намират във фаза на професионален подем. Дори най-беглият анализ ни показва основата на творческите успехи на колектива. При това образователното равнище на колектива е високо - 25 учители са с висше образование; 1 - с незавършено висше; 7 - със средно педагогическо и 2 със средно общо образование.

От всичките 35 учители, 20 са жени и 15 – мъже, което е почти оптимално по отношение на фона на все по-силната тенденция за феминизация на професията.

Всички учители са семейни, всички имат деца. В училището работят три учителски семейства. Учителският колектив има общо 69 деца от които 28 са завършили същото училище, 23 в момента се учат в училището, а 18 са в предучилищна възраст.

В заключение може да се каже, че в този колектив има обективните предпоставки за успех: колективна дейност, трайни традиции, мъдър и вещ ръководител, оптимални социолого-педагогически характеристики и субективни предпоставки - общност на интереси, потребности, цели, мотиви, развити междуличностни отношения.